

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
спеціальність 071 Облік і оподаткування
галузь знань 07 Управління та адміністрування
ступінь вищої освіти бакалавр

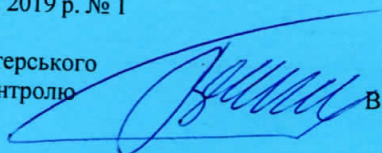
ПОЛТАВА 2019

Розробники науково-педагогічний персонал: Плаксієнко В. Я., професор, д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Дорогань-Писаренко Л. О., професор, к.е.н., професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень; Єрмолаєва М. В., к.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Канцедал Н. А., доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Лега О. В., доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Пономаренко О. Г., доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Грибовська Ю. М., доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Мокієнко Т. В., доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Красота О. Г., доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Рудич А. І., доцент, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень; О. В. Єгорова, доцент, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень; Песцова-Світалка О. С., доцент, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень; Дорошенко А. П., доцент, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень; Нездойминого О. Є., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Прийдак Т. Б., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Яловега Л. В., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю; Ліпський Р. В., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю.

Наскрізна програма практики розглянута та схвалена на засіданні кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Протокол від «03» вересня 2019 р. № 1

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

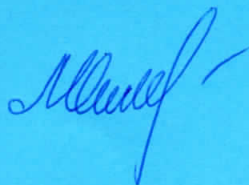

В. Я. Плаксієнко

Наскрізна програма практики схвалена науково-методичною радою спеціальності 071 Облік і оподаткування

Протокол від «03» вересня 2019 р. № 1

Голова науково-методичної ради спеціальності Облік і оподаткування

О. В. Лега

ВСТУП

Наскрізна програма практики розробляється згідно освітньо-професійної програми Облік і оподаткування та навчального плану підготовки студентів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 071 Облік і оподаткування.

Метою практики є:

– набуття студентами компетентностей, на основі отриманих в Академії теоретичних знань, для прийняття самостійних рішень у виробничих умовах та досягнення програмних результатів навчання;

– оволодіння сучасними методами, навичками, вміннями та формами організації праці у сфері професійної діяльності студентами;

– виховання потреби систематично поповнювати свої знання та застосовувати їх в майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

– закріплення теоретичних знань та формування навичок прийняття самостійних рішень на певних ділянках роботи (чи з конкретних питань) у виробничих умовах; освоєння сучасних технологій і виробничих процесів та збір фактичного матеріалу для виконання індивідуальних завдань;

– формування вміння працювати з фактичним матеріалом, аналізувати, узагальнювати і використовувати його для написання кваліфікаційної роботи, та набуття навичок роботи за фахом.

– закріплення теоретичних знань та розвиток умінь і навичок роботи за фахом у виробничих умовах.

Проходження практики сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

- ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК03. Здатність працювати в команді.
- ЗК04. Здатність працювати автономно.
- ЗК05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.
- ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК09. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК11. Навички використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій .
- ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК13. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК14. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

фахових:

– СК01. здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

– СК02. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

– СК03. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

– СК06. Здійснювати облікові процедури із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

– СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

– СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

– СК13. Здатність застосовувати теоретичні знання щодо ідентифікації та вирішення проблемних питань обліку; уміння генерувати та впроваджувати у практику обліку професійне судження, формалізувати елементи облікової політики, застосовувати альтернативи методів і методик облікового забезпечення сучасних систем менеджменту.

– СК14. Здатність застосовувати у діяльності фахівця систему знань та практичних навичок щодо організації і методики, загального порядку ведення фінансового, податкового та виробничого обліку на підприємствах окремих галузей економіки у зв'язку з особливостями їх господарських операцій та відмінностями в оподаткуванні (суб'єкти малого підприємництва, зовнішньоекономічної діяльності, фермерські господарства, бюджетні установи, територіальні громади, підприємства агросервісу, будівництва, торгівлі, громадського харчування).

– СК 17. Використовувати спеціальні програмні продукти та системи управління базами даних для виконання аналітичних і контрольних процедур.

– СК18. Здатність вирішувати професійні завдання з урахуванням ризику виникнення зовнішніх і внутрішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації, аварій та їх негативні наслідки; формувати відповідальність за особисту і колективну безпеку праці на робочих місцях.

програмних результатів навчання:

– ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

– ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної,

економічної і екологічної відповідальності підприємств.

– ПР03. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

– ПР04. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

– ПР05. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

– ПР06. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

– ПР08. Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

– ПР12. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи і комп'ютерні технології для обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування.

– ПР13. Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння їх ринкового позиціонування.

– ПР15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

– ПР16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

– ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

– ПР20. Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом.

– ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

– ПР22. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

1. ОПИС ПРАКТИК

Навчальним планом підготовки студентів освітньо-професійної програми Облік і оподаткування ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 071 Облік і оподаткування денної форми навчання 2019 року набору передбачені наступні види практик (табл. 1,2).

Таблиця 1

Види, назви і обсяги практик студентів освітньо-професійної програми Облік та оподаткування тупеня вищої освіти бакалавр спеціальності 071 Облік та оподаткування

№ з/п	Назва практики	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Навчальна практика				
1.	Економічна теорія	2	4,5	135
2.	Вступ до фаху	2	3	90
3.	Статистика	4	3	90
4.	Навчальна практика (первинний облік)	4	4,5	135
5.	Безпаперова бухгалтерія	6	3	90
Виробнича практика				
1.	Технологічна по спеціальності	6	6	180
2.	Комплексна з фаху	7	6	180

Таблиця 2

Види, назви і обсяги практик студентів освітньо-професійної програми Облік та оподаткування ступеня вищої освіти бакалавр (скороченого терміну навчання) спеціальності 071 Облік та оподаткування

№ з/п	Назва практики	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Навчальна практика				
1.	Безпаперова бухгалтерія	2	3	90
Виробнича практика				
1.	Технологічна по спеціальності	2	6	180
2.	Комплексна з фаху	3	6	180

Навчальним планом підготовки студентів освітньо-професійної програми Облік і оподаткування ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності Облік і оподаткування заочної форми навчання 2019 року набору передбачено проходження професійної практики обсягом 3 кредитів ЄКТС (90 годин).

Навчальним планом підготовки студентів освітньо-професійної програми Облік і оподаткування ступеня вищої освіти бакалавр (скороченого терміну навчання) спеціальності Облік і оподаткування заочної форми навчання 2019 року набору передбачено проходження професійної практики обсягом 6 кредитів ЄКТС (180 годин).

1.1. Навчальна практика «Економічна теорія»

Метою навчальної практики «Економічна теорія» є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю; ознайомитися із закономірностями поведінки економічних суб'єктів, дослідити механізм прийняття рішень окремими мікросистемами, а також проаналізувати економічні взаємозв'язки між домогосподарствами і фірмами, суспільством і фірмами в ринкових умовах; набути необхідної сукупності теоретичних і практичних знань для вирішення конкретних економічних завдань на сучасному етапі розвитку економіки; формування у студентів вміння оперувати системними знаннями щодо основних показників, чинників і наслідків макроекономічного розвитку країни за ринкових умов; розуміння необхідності державного координування цього розвитку відповідно до цілей і пріоритетів відповідної економічної політики; озброїти їх науковим інструментарієм макроекономічного аналізу для самостійного дослідження економічного простору країни і світу через призму макроекономічної теорії.

Завдання навчальної практики «Економічна теорія»:

– набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури;

– набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей і пріоритетів економічної політики;

– вивчення основних елементів ринкового механізму, їх взаємозв'язку та взаємодії, основний інструментарій мікроекономіки;

– висвітлення механізму прийняття економічних рішень окремими господарюючими суб'єктами, здійснення ними того або іншого вибору за умов обмеженості ресурсів та наявності альтернативних можливостей;

– розгляд основних факторів, що впливають на формування ринкової ситуації й зумовлюють економічну поведінку господарюючих суб'єктів та зміни в ній;

– висвітлення основних закономірностей та правил поведінки господарюючих суб'єктів у ринковому середовищі; вивчення ключових положень базових макроекономічних теорій і ринкових механізмів та механізмів макроекономічної політики щодо регулювання економіки; набуття вмінь аналізувати функціонування національної економіки та оцінювати ефективність економічної політики держави.

Проходження навчальної практики сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

– ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

фахових:

– СК01. здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

програмних результатів навчання:

– ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

– ПР15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

1.2. Навчальна практика «Вступ до фаху»

Метою навчальної практики «Вступ до фаху» є ознайомлення ЗВО із особливостями професійної діяльності обліковців, порядком роботи бухгалтерської служби та формування у них вмінь і навичок ведення бухгалтерського обліку на вітчизняних підприємствах у сучасних умовах господарювання, а також особливостями організації підготовки фахівців з обліку і оподаткування у ЗВО.

Завданнями навчальної практики є:

– ознайомлення ЗВО з основними положеннями, структурою та особливостями організації навчального процесу у Полтавській державній аграрній академії, її історією та традиціями;

– ознайомлення з особливостями організації навчальної, науково-дослідницької, самостійної і виховної роботи у ЗВО, на відповідному факультеті, на випусковій кафедрі;

– визначення виду, місця, змісту і термінів навчальної, комплексної бакалаврської, комплексної з фаху та переддипломної практик, стажування у забезпеченні ґрунтовних практичних умінь і навичок у підготовці фахівця з обліку і оподаткування;

– визначення місця та ролі фахівця з обліку і оподаткування в сучасному світі;

– ознайомлення ЗВО зі змістом навчального плану підготовки фахівців, структурою, послідовністю та взаємозв'язком між дисциплінами;

– ознайомлення ЗВО зі сферою їх майбутньої професійної діяльності, переліком основних типів установ і підприємств;

– довести до відома ЗВО перелік посад, що може обіймати випускник даного професійного спрямування.

Проходження навчальної практики «Вступ до фаху» сприяє формуванню компетентностей:

загальних:

– ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- ЗК03. Здатність працювати в команді.
- ЗК04. Здатність працювати автономно.
- ЗК05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.
- ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК13. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК14. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

програмних результатів навчання:

- ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.
- ПР20. Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом.
- ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.
- ПР22. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

1.3. Навчальна практика «Статистика»

Метою навчальної практики «Статистика» є поглиблене ознайомлення здобувачів вищої освіти з прийомами та методами статистичних досліджень економічних явищ і процесів, набуття ними навичок самостійної роботи з масовими статистичними даними. Практика має професійне спрямування і дає досвід можливості застосування методів статистики при виконанні обліково-аналітичних і управлінських функцій в економіці.

Завдання навчальної практики «Статистика»:

- систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань щодо методики й організації проведення статистичного дослідження за його окремими етапами;
- практичне опрацювання конкретних методик статистичного дослідження на основі індивідуальних практичних завдань;
- розвиток навичок вибору найбільш раціонального статистичного методу для виконання поставленого завдання;
- набуття досвіду здійснення необхідних розрахунково-обчислювальних

операцій;

- закріплення навичок формулювання висновків за результатами дослідження у статистичних термінах та їх економічної інтерпретації;
- формування професійних умінь та навичок, розвиток професійних якостей особистості майбутнього фахівця.

Проходження навчальної практики «Статистика» сприяє формуванню компетентностей:

загальних:

- ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК13. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

фахових:

- СК01. здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

– СК02. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

програмних результатів навчання:

– ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

– ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

– ПР04. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

– ПР05. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

– ПР12. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи і комп'ютерні технології для обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування.

1.4. Навчальна практика (первинний облік)

Метою навчальної практики (первинний облік) є: закріплення знань, набутих під час лекційних занять, і отримання практичних навичок по складанню первинних і зведених бухгалтерських документів.

Завдання навчальної практики (первинний облік):

- вивчення змісту законодавчих та нормативних документів, що регулюють ведення первинного обліку на підприємстві;
- визначення первинного документа, обов'язкових реквізитів;

– аналіз первинних документів, якими оформляють господарські операції діяльності сільськогосподарського підприємства;

– вивчення вимог до первинних документів, порядку їх складання, перевірки, опрацювання і використання для запису в реєстри бухгалтерського обліку, методики складання фінансової звітності та передачі в архів;

– визначення ролі документального оформлення господарських операцій.

Проходження навчальної практики (первинний облік) сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

– ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

– ЗК03. Здатність працювати в команді.

– ЗК04. Здатність працювати автономно.

– ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

– ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

– ЗК09. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

– ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

– ЗК14. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

фахових:

– СК03. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

– СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

– СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

– СК13. Здатність застосовувати теоретичні знання щодо ідентифікації та вирішення проблемних питань обліку; уміння генерувати та впроваджувати у практику обліку професійне судження, формалізувати елементи облікової політики, застосовувати альтернативи методів і методик облікового забезпечення сучасних систем менеджменту.

– СК14. Здатність застосовувати у діяльності фахівця систему знань та практичних навичок щодо організації і методики, загального порядку ведення фінансового, податкового та виробничого обліку на підприємствах окремих галузей економіки у зв'язку з особливостями їх господарських операцій та відмінностями в оподаткуванні (суб'єкти малого підприємництва, зовнішньоекономічної діяльності, фермерські господарства, бюджетні установи, територіальні громади, підприємства агросервісу, будівництва, торгівлі, громадського харчування)

– СК18. Здатність вирішувати професійні завдання з урахуванням ризику виникнення зовнішніх і внутрішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації, аварій та їх негативні наслідки; формувати відповідальність за особисту і колективну безпеку праці на робочих місцях.

програмних результатів навчання:

– ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

– ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

– ПР03. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

– ПР05. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

– ПР06. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

– ПР08. Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

– ПР13. Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння їх ринкового позиціонування.

– ПР16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

– ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

– ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

– ПР22. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

1.5. Навчальна практика «Безпаперова бухгалтерія»

Метою навчальної практики «Безпаперова бухгалтерія» є формування системи теоретичних і практичних знань у галузі побудови і функціонування інформаційних систем і комп'ютерних технологій та можливостей їх використання в обліку.

Завдання навчальної практики «Безпаперова бухгалтерія»:

– вивчення основ облікової інформатики, складу облікових задач, особливостей їх розв’язування в умовах використання різних технологій обробки економічної інформації;

– набуття вмінь виконувати постановку типових бухгалтерських задач, розробляти алгоритми їх розв’язання з використанням систем управління базами даних і пакетів прикладних програм.

Проходження навчальної практики «Безпаперова бухгалтерія» сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

– ЗК03. Здатність працювати в команді.

– ЗК04. Здатність працювати автономно.

– ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

– ЗК11. Навички використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій .

фахових:

– СК03. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб’єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

– СК06. Здійснювати облікові процедури із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп’ютерних технологій.

– СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

– СК 17. Використовувати спеціальні програмні продукти та системи управління базами даних для виконання аналітичних і контрольних процедур

програмних результатів навчання:

– ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

– ПР04. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

– ПР06. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

– ПР12. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи і комп’ютерні технології для обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування.

– ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних

принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

– ПР20. Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміння планувати та управляти часом.

– ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

1.6. Виробнича практика «Технологічна по спеціальності»

Метою виробничої практики «Технологічна по спеціальності» є закріплення набутих під час теоретичних навчань знань, формування вмінь приймати самостійні рішення в певних виробничих умовах; поглиблене ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями професійної діяльності бухгалтерів, порядком роботи бухгалтерської служби; формування вмінь і навичок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, в установах і організаціях у сучасних умовах господарювання (розширення знань з обліку активів та пасивів; опанування практичними навичками зі складання кореспонденції рахунків; відображення господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку та проведення бухгалтерських розрахунків).

Завдання виробничої практики «Технологічна по спеціальності»:

– поглиблення навичок самостійної роботи зі спеціальною літературою, нормативними документами, фактичними статистичними, бухгалтерськими й економічними даними;

– ознайомлення з діяльністю суб'єкта господарювання та його обліковою політикою;

– ознайомлення з веденням фінансового обліку на підприємстві, системою обробки інформації, яку надають виробничі підрозділи;

– набуття практичних навичок з ведення бухгалтерського обліку і здійснення оподаткування за рахунок безпосередньої участі в обліку поточних господарських операцій суб'єкта господарювання;

– чіткий виклад теоретичного і практичного матеріалу, закріплення навичок з розробки обґрунтованих рекомендацій і пропозицій для досліджуваного суб'єкта господарювання;

– обробка та систематизація зібраних матеріалів;

– написання звіту з практики.

Проходження виробничої практики «Технологічна по спеціальності» сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність працювати автономно.

ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахових:

СК02. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування

СК03. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

СК06. Здійснювати облікові процедури із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

СК13. Здатність застосовувати теоретичні знання щодо ідентифікації та вирішення проблемних питань обліку; уміння генерувати та впроваджувати у практику обліку професійне судження, формалізувати елементи облікової політики, застосовувати альтернативи методів і методик облікового забезпечення сучасних систем менеджменту.

СК14. Здатність застосовувати у діяльності фахівця систему знань та практичних навичок щодо організації і методики, загального порядку ведення фінансового, податкового та виробничого обліку на підприємствах окремих галузей економіки у зв'язку з особливостями їх господарських операцій та відмінностями в оподаткуванні (суб'єкти малого підприємництва, зовнішньоекономічної діяльності, фермерські господарства, бюджетні установи, територіальні громади, підприємства агросервісу, будівництва, торгівлі, громадського харчування)

програмних результатів навчання:

ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

ПР03. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

ПР06. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

ПР08. Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

ПР15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

ПР16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

1.7. Виробнича практика «Комплексна з фаху»

Метою виробничої практики «Комплексна з фаху» є:

- здобуття на базі проходження практики умінь і навичок виконання професійних обов'язків спеціаліста з обліку на робочому місці;

- закріплення теоретичних знань, отриманих під час вивчення нормативних дисциплін за спеціальністю «Облік і оподаткування», а також професійно - орієнтованих дисциплін за вибором вищого навчального закладу та студентів;

- здобуття вмінь та навичок обробки облікової інформації та аналітичної роботи зі звітністю підприємств (установ, організацій).

Завдання виробничої практики «Комплексна з фаху»:

- набуття практичних знань щодо функцій того підрозділу, в якому практикант працює як фахівець-дублер; розуміння взаємозв'язку і взаємодії цього відділу з іншими службами і підрозділами підприємства (організації, установи), функцій, прав і обов'язків співробітників відділу і характеру роботи, що виконується;

- уміння аналізувати обліково-аналітичну та оперативну документацію, фінансову, податкову та статистичну звітність та визначати показники фінансового стану підприємства (організації, установи) на поточний момент

- уміння працювати в команді з персоналом підрозділу, проявляти комунікативні здібності, спроможність обґрунтовувати і брати на себе відповідальність за підготовку рішень в реальних економічних умовах;

- уміння практиканта організувати діяльність співробітників на довіреній йому ділянці роботи, аналізувати результати і показники цієї діяльності;

- здобуття практичних навичок виконання обов'язків фахівця за однією з посад, самостійного прийняття рішень і відповідальності у роботі з обліково-аналітичною інформацією в межах наданих йому повноважень;

- закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час вивчення курсів «Фінансовий облік», «Аналіз господарської діяльності», «Облік і звітність в оподаткуванні», «Облікова політика підприємства»;

- накопичення досвіду практичної виробничої діяльності за фахом, розвиток здібностей використання теоретичних знань в умовах практичної

діяльності, що змінюються.

Проходження виробничої практики «Комплексна з фаху» сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

- ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК03. Здатність працювати в команді.
- ЗК04. Здатність працювати автономно.
- ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.
- ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної

діяльності.

ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахових:

– СК02. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування

– СК03. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

– СК06. Здійснювати облікові процедури із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

– СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

– СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

– СК13. Здатність застосовувати теоретичні знання щодо ідентифікації та вирішення проблемних питань обліку; уміння генерувати та впроваджувати у практику обліку професійне судження, формалізувати елементи облікової політики, застосовувати альтернативи методів і методик облікового забезпечення сучасних систем менеджменту.

– СК14. Здатність застосовувати у діяльності фахівця систему знань та практичних навичок щодо організації і методики, загального порядку ведення фінансового, податкового та виробничого обліку на підприємствах окремих галузей економіки у зв'язку з особливостями їх господарських операцій та відмінностями в оподаткуванні (суб'єкти малого підприємництва, зовнішньоекономічної діяльності, фермерські господарства, бюджетні установи, територіальні громади, підприємства агросервісу, будівництва, торгівлі, громадського харчування)

програмних результатів навчання:

– ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів

обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

– ПР03. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

– ПР05. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

– ПР06. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

– ПР08. Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

– ПР15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

– ПР16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

– ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

1.8. Професійна практика

Метою професійної практики є здобуття на базі проходження практики умінь і навичок виконання професійних обов'язків спеціаліста з обліку на робочому місці

Основними її завданнями є закріплення теоретичних знань та розвиток умінь і навичок роботи за фахом у виробничих умовах.

Проходження професійної практики сприяє формуванню компетентностей:

– ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

– ЗК02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

– ЗК07. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

– СК01. Здатність формувати та використовувати облікову інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством в цілях підвищення ефективності, результативності та соціальної відповідальності бізнесу.

– СК02. Здатність організовувати обліковий процес та регламентувати діяльність його виконавців у відповідності з вимогами законодавства та менеджменту підприємства.

– СК03. Здатність застосовувати теоретичні, методичні і практичні

підходи щодо організації обліку, контролю, планування та оптимізації податкових розрахунків.

– СК07. Здатність формулювати завдання, удосконалювати методики та впроваджувати сучасні методи фінансового та управлінського обліку, аналізу, аудиту і оподаткування у відповідності зі стратегічними цілями підприємства.

– СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору.

– СК09. Здатність здійснювати діяльність з консультування власників, менеджменту підприємства та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

програмних результатів навчання:

– ПР02. Знати теорію, методику і практику формування облікової інформації за стадіями облікового процесу і контролю для сучасних і потенційних потреб управління суб'єктами господарювання з урахуванням професійного судження.

– ПР03. Організувати, розвивати, моделювати системи обліку і координувати діяльність облікового персоналу з урахуванням потреб менеджменту суб'єктів господарювання.

– ПР06. Розробляти внутрішньофірмові стандарти і форми управлінської та іншої звітності суб'єктів господарювання.

– ПР14. Застосовувати наукові методи досліджень у сфері обліку, аудиту, аналізу, контролю та оподаткування та імплементувати їх у професійну діяльність та господарську практику.

– ПР16. Визначати актуальні проблеми та виявляти наукові факти у сфері теорії, методики, організації та практики обліку, аудиту, аналізу, контролю та оподаткування, робити науково - обґрунтовані висновки та розробляти пропозиції щодо їх вирішення

– ПР17. Дотримуватися норм професійної та академічної етики, підтримувати врівноважені стосунки з членами колективу (команди), споживачами, контрагентами, контактними аудиторіями.

2. ЗМІСТ ПРАКТИК

2.1. Навчальна практика «Економічна теорія»

Тема 1. Товарна форма виробництва. Товар і гроші. Натуральне господарство та його характеристика. Умови виникнення товарного господарства та його загальна характеристика. Види товарного виробництва. Проста і розвинена форми товарного виробництва. Товар та його властивості. Закон вартості та його роль у розвитку товарного виробництва. Альтернативні теорії вартості. Ціна її сутність. Функції цін. Види цін. Теорії ціни. Основні фактори, що обумовлюють ціни на продукцію фірми. Еволюція форм вартості та сутність грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей. Товарно-грошовий обіг: основні терміни та закони. Теорія грошей та грошового обігу. Еволюція грошей. Сучасна грошова система. Закони обігу грошей.

Тема 2. Економічні агенти ринкової економіки. Секторна модель кругопотоку. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Поняття підприємства (фірми, корпорації). Форми і види підприємств. Організаційно-правові форми підприємств в ринковій економіці. Види акціонерних товариств та особливості управління. Акціонерна власність в економічній системі. Внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства. Проблеми розвитку підприємств в Україні. Сутність та функції підприємництва. Підприємець – основна фігура економічного прогресу. Роль підприємництва в ринковій економіці. Основи маркетингу та менеджменту. Підприємство як центр прийняття рішень. Мотивація поведінки підприємства. Поняття технічної та економічної ефективності виробництва. Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий.

Тема 3. Капітал. Галузеві особливості функціонування капіталу. Види капіталу. Постійний та змінний капітал. Структура виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал. Фізичне та моральне зношування капіталу. Амортизація. Кругообіг капіталу. Оборот капіталу. Показники ефективного використання основного та оборотного капіталу. Нагромадження капіталу. Інвестування. Особливості нагромадження капіталу в світі та в Україні. Капітал у сфері торгівлі. Товарні біржі. Торговельний прибуток. Фондова біржа. Рентні відносини та форми земельної ренти. Земельна рента та орендна плата. Ціна землі. Ринок земельних ресурсів в Україні.

Тема 4. Економічний розвиток. Відтворення та економічне зростання. Мета та фактори економічного зростання. Типи економічного зростання. Чинники економічного зростання. Циклічні коливання економічного зростання. Теорії циклів: дискусійні проблеми. Середні та малі цикли. Довгі хвилі в економіці. Економічні кризи та їх причини. Особливості розвитку економіки в Україні.

Тема 5. Фінансово-кредитна система. Фінансова система. Державні фінанси. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит та способи його мінімізації. Проблеми збалансованої політики. Державний борг. Фіскальна політика. Податкова система України. Крива Лаффера. Фіскальні методи регулювання

виробництва. Позичковий капітал і відсоток. Кредит та його форми. Банки, їх роль та функції. Центральні і комерційні банки. Фінансово-кредитні організації. Механізм грошово-кредитного регулювання. Основні інструменти монетарної політики. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва.

Тема 6. Теорії та аналіз поведінки споживача. Види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Корисність її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність, функція корисності. Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності. Перший закон Госсена. Рівноваги споживача в кардиналістській концепції. Другий закон Госсена. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер та неможливість перетину кривих байдужості за кращих однакових умов. Карта байдужості. Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія: рівняння і графічна побудова. Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу та цін. Графічний аналіз і побудова лінії «дохід – споживання» та лінії «ціна – споживання». Крива Енгеля. Закони Енгеля. Траєкторія зміни споживання внаслідок зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача. Ефект заміщення та ефект доходу. Парадокс Гіффена. Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.

Тема 7. Попит, пропозиція, їх взаємодія. Ринковий попит як сума індивідуального попиту усіх споживачів певного товару. Зображення попиту: аналітичне, табличне та графічне. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефекти «юрби», «сноба», «Веблена». Цінові та нецінові чинники попиту. Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до зміни цін на товари. Суть абсолютно еластичного та абсолютно нееластичного попиту. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності. Методика обчислення коефіцієнта еластичності попиту за доходом, «перехресної» еластичності попиту. Закон пропозиції та його аргументація. Аналітичне, табличне та графічне зображення пропозиції. Цінові та нецінові чинники пропозиції. Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції. Поняття ринкової рівноваги, надлишку, дефіциту. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Рівноважна функція ціни. Вплив зміни попиту і пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку.

Тема 8. Витрати виробництва та прибуток. Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Означення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Типовий характер зміни витрат у короткому періоді. Закон неминучого зростання граничних витрат (зниження доходності). Ізоквантна,

пропорційна та ізоклінна варіації факторів виробництва та функція витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі вироблення довготермінової стратегії розвитку. Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до визначення. Альтернативні витрати та їх склад. Загальний (сукупний, валовий), середній та граничний виторг. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку.

Тема 9. Ринок досконалої та монополістичної конкуренції. Ознаки й умови досконалої конкуренції та монополістичної конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного і сукупного доходу підприємства. Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткотерміновому періоді. Максимізація прибутку (два підходи). Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми: графічний аналіз впливу ринкової ціни на взаємне розміщення кривих сукупних витрат, сукупного доходу та прибутку фірми досконалого та монополістичного конкурента. Умови довгострокової рівноваги та ефективність ринку досконалої конкуренції. Поглиблення диференціації продукту та реклама товару на ринку монополістичної конкуренції. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів.

Тема 10. Монопольний ринок та олігополія. Ознаки «чистої» монополії. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Крива попиту монополіста. Одночасний вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку. Визначення монопольної ціни. Цінова дискримінація та її різновиди. Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Діагностування монопольної влади. Олігополія, її сутність та основні ознаки. Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, загальна взаємозалежність підприємств. Показники концентрації ринку. Різноманітність олігополістичних структур, загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Олігополістичне ціноутворення. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки монополії та олігополії, потреба у їх державному регулюванні, антимонопольна політика.

Тема 11. Ринок факторів виробництва. Попит на товар та попит на фактори виробництва. Ринки факторів виробництва та їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Граничний фізичний продукт виробничого ресурсу. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Функція галузевого похідного попиту. Зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Аналіз залежності між ринком товару та ринком ресурсу щодо обсягів та цін, її графічне зображення. Монопольний ринок товару та ринок факторів виробництва. Порівняння похідних попитів за монополії та досконалої конкуренції. Порівняння граничного доходу та граничних витрат

товаровиробника при споживанні одного фактору виробництва. Вартісний граничний продукт та ціна фактора. Основне правило визначення попиту на фактори виробництва. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Особливості використання поняття заробітної плати. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Попит монополії на працю і монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Граничні витрати на працю для монопсоніста. Прийняття рішення про наймання на монопсонічному ринку праці. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента. Державне регулювання земельних відносин.

Тема 12. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.

Часткова та загальна рівновага. Необхідність визначення ринкової системи як цілого, дослідження взаємодії та взаємозалежності її частин. Аналіз загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджвота. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Рівновага виробника на конкурентному ринку (фактори виробництва). Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 13. Інституціональні аспекти ринкового господарства. Сучасна економічна теорія про права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси. Інституціональна природа сучасної фірми. Трансакційні витрати. Зовнішні ефекти. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди) коригуючи податки та субсидії. Теорема Коуза. Забруднення навколишнього середовища. Роль держави у вирішенні екологічних проблем. Роль держави в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу з урахуванням держави. Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Функції держави. Позитивний (описовий) аналіз поведінки уряду. Застосування теорії суспільного вибору у поведінці уряду.

Тема 14. Макроекономічні показники в системі національних рахунків.

Система національних рахунків як міжнародний стандарт макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: інституціональна одиниця, сектори, економічні операції, рахунки. Основні макроекономічні показники. Випуск та його оцінювання. Проміжна продукція, кінцева продукція і ВВП. Методи обчислення ВВП. Виробничий метод, розподільний метод, метод кінцевого використання. Аналітична формула ВВП за категоріями кінцевого використання. Обчислення валового національного доходу та валового національного наявного доходу. Макроекономічні показники на чистій основі.

Номинальний і реальний ВВП. Базовий і поточний періоди, фактичні (поточні) та порівнянні (постійні) ціни. Індекс цін, індекс споживчих цін, індекс цін ВВП (дефлятор ВВП). Відмінність між індексом споживчих цін і дефлятором ВВП. Дефлювання та інфлювання. Обчислення зміни номінального ВВП за рахунок зміни реального ВВП і зміни рівня цін.

Тема 15. Ринок праці. Зайнятість і безробіття. Населення як джерело робочої сили. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне, природне. Повна зайнятість, неповна зайнятість, надмірна зайнятість. Обчислення природного рівня безробіття. Механізм ринку праці. Неокласична теорія ринку праці. Неокласична функція попиту на працю. Неокласична функція пропозиції праці. Графічна інтерпретація неокласичної моделі ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Кейнсіанська функція попиту на працю. Кейнсіанська функція пропозиції праці. Графічна інтерпретація кейнсіанської моделі ринку праці. Втрати від безробіття. Втрати, що пов'язані з природним безробіттям. Втрати від циклічного безробіття. Відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП (розрив ВВП). Закон Оукена. Визначення потенційного ВВП на основі розриву ВВП. Визначення впливу безробіття на динаміку ВВП.

Тема 16. Товарний ринок. Сукупний попит. Сукупного попиту та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту. Цінові чинники сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект чистого експорту. Нецінові чинники сукупного попиту та їх вплив на його криву. Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій. Графічна модель довгострокової сукупної пропозиції. Короткострокова сукупна пропозиція і ціна. Крайній випадок короткострокової сукупної пропозиції та його графічна інтерпретація. Основна модель короткострокової сукупної пропозиції. Гіпотези теоретичного інструментарію основної моделі короткострокової сукупної пропозиції. Функція короткострокової сукупної пропозиції. Нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсні ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства. Модель АД-AS як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується коливаннями сукупного попиту. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується збуреннями сукупної пропозиції.

Тема 17. Грошовий ринок. Пропозиція грошей. Пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошова база та її компоненти: готівка і банківські резерви, обов'язкові й надлишкові резерви. Грошовий мультиплікатор, коефіцієнт готівки, резервна норма. Мультиплікація грошової бази банківською системою. Грошова пропозиція як функція процентної ставки і крива пропозиції грошей. Попит на гроші. Класичний підхід до функції попиту на гроші. Рівняння грошового попиту кількісної теорії грошей. Кембриджські економісти про функцію попиту на гроші. Кейнс про мотиви попиту на

гроші. Процентна ставка і альтернативна вартість зберігання грошей. Кейнсіанське рівняння попиту на гроші. Швидкість обігу грошей. Фрідменська функція попиту на гроші. Кейнсіанська функція попиту на гроші. Механізм грошового ринку. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням доходу. Роль процентної ставки у врівноваженні грошового ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням грошової бази. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної одночасним зростанням доходу і збільшенням грошової бази. Процентна ставка: сутність та види. Реальна процентна ставка та чинники, що впливають на її рівень. Номінальна процентна ставка на основі рівняння Фішера. Очікувана і фактична реальна процентна ставка. Мотиваційна роль реальної процентної ставки.

Тема 18. Інфляційний механізм. Види інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів: помірна, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Очікувана і неочікувана інфляція. Очікувана інфляція за теорією адаптивних очікувань. Очікувана інфляція за теорією раціональних очікувань. Причини та наслідки інфляції. Кейнсіанська теорія щодо причини інфляції та її недоліки. Роль грошей в інфляційному механізмі: монетаристський підхід та позиція кейнсіанців. Чинники інфляції попиту. Чинники інфляції витрат. Інфляційні очікування. Основні наслідки високої інфляції. Інфляція і безробіття. Ранній варіант кривої Філіпса. Сучасна крива Філіпса та її відмінність від раннього варіанту. Рівняння кривої Філіпса та сутність її складових. Інфляція повної зайнятості та переміщення кривої Філіпса. Крива Філіпса як аналітичний засіб стабілізаційної політики. Крива Філіпса у довгостроковому періоді.

Тема 19. Споживання домогосподарств. Доходи домогосподарств як джерело споживання. Доходи і витрати домогосподарств у моделі економічного_кругообігу. Особистий дохід у приватній закритій економіці та його складові. Особистий наявний дохід у приватній закритій економіці: його кількісна визначеність та розподіл. Заощадження та споживання домогосподарств. Теперішня вартість майбутніх грошей і майбутня вартість теперішніх грошей. Зв'язок між диференціацією доходів і споживанням. Економічна нерівність та способи її оцінювання: крива Лоренца, децильний коефіцієнт, коефіцієнт Джині. Кейнсіанська функція споживання. Сучасна модифікація кейнсіанської функції споживання. Гранична схильність до споживання та заощаджень. Чинники, що впливають на граничну схильність до споживання. Середня схильність до споживання та заощаджень. Індуційоване та автономне споживання. Чинники автономного споживання: багатство, запозичення. Функції споживання з урахуванням фактора часу. Теорія Фішера про міжчасовий вибір споживача. Вплив на споживання поточного доходу, заощаджень та позик. Функція споживання за гіпотезою життєвого циклу. Гіпотеза постійного доходу. Функція споживання за гіпотезою постійного доходу.

Тема 20. Зовнішньоекономічна діяльність. Платіжний баланс.

Методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст його складових. Взаємозв'язки рахунків. Модель платіжного балансу. Модель балансу автономних операцій. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу. Валютний курс. Валюта та її види. Номінальний валютний курс і способи котирування валюти. Чинники, що впливають на номінальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Фіксований і плаваючий валютний курс. Реальний валютний курс і умови торгівлі. Двосторонній і багатосторонній валютний курс. Вплив зовнішньої торгівлі на економіку. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування рівноважного ВВП, обчисленого за методом «витрати-випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування економічної рівноваги, визначеної за методом «вилучення – ін'єкції». Країна як чистий дебітор або як чистий кредитор. Чинники, що впливають на чистий експорт. Вплив чистого експорту на ВВП.

2.2. Навчальна практика «Вступ до фаху»

Тема 1. Організація навчального та виховного процесу. Вища освіта, її значення та структура. Рейтингова система оцінювання знань студентів та її роль в системі освіти. ПДАА, її структура. Кафедра бухгалтерського обліку та економічного контролю ПДАА, її призначення. Навчальний план фахівця з обліку і оподаткування, його структура. Форми проведення занять в ПДАА та їх відвідування студентами. Користування бібліотекою та інформаційними ресурсами ПДАА. Права і обов'язки студента.

Тема 2. Історико-культурний та інфраструктурний потенціал Полтавської області. Історико-культурний та інфраструктурний потенціал Полтавської області.

Тема 3. Роль і місце фахівця з обліку у сучасному світі. Бухгалтерський облік: суть, значення, стандарти обліку. Загальні питання історії бухгалтерського обліку. Мета, завдання та принципи бухгалтерського обліку. Правове регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. Види обліку, вимірники обліку. Професія бухгалтера, його права та обов'язки.

Тема 4. Бухгалтерська служба підприємства, її призначення та структура. Бухгалтерія підприємства, її призначення. Організаційна структура управління бухгалтерії підприємства. Посадова інструкції бухгалтера, її структура. Автоматизовані робочі місця працівників бухгалтерії. Ринок комп'ютерних програм для організації бухгалтерського обліку підприємства.

Тема 5. Реалізація взаємовідносин держави та суб'єктів господарювання. Банківські установи та їх взаємовідносини з бухгалтерією підприємства. Державна податкова служба України, її призначення. Фонди соціального страхування та їх структура. Інші державні інстанції та приватні

структури з якими співпрацюють бухгалтера.

Тема 6. Досвід роботи підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання в сучасних умовах. Організаційно-правова форма господарювання, права та обов'язки підприємства, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства, організаційна структура управління підприємством.

Тема 7. Організаційна структура та форми ведення обліку на підприємствах України. Статут та наказ про облікову політику підприємства, організація облікової політики підприємства, побудова структури облікового апарату, організація документування на підприємстві.

2.3. Навчальна практика «Статистика»

Тема 1. Організація статистики в Україні. Організація єдиної системи обліку та статистики в Україні. Нормативно-інструктивна база проведення статистичних досліджень в Україні. Закон України «Про державну статистику». Форми державних спостережень. Ознайомлення із сайтом Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>. Ознайомлення із Головним управлінням статистики у Полтавській області. Можливості використання статистичних методів в повсякденній роботі фахівця з обліку та оподаткування.

Тема 2. Статистична звітність. Види, реквізити, порядок складання та подачі статистичної звітності. Табелі форм статистичної звітності. Помилки статистичного спостереження та способи їх контролю.

Тема 3. Вибіркове спостереження. Генеральна та вибірка сукупності. Способи відбору одиниць до вибіркової сукупності: випадковий, механічний, серійний (кластерний), багатоступеневий (комбінований), типовий, метод квот, стихійної вибірки, метод «снігового клубка» та ін. Помилки вибіркового спостереження. Поширення вибірових даних на генеральну сукупність.

Тема 4. Складання робочих документів статистичного спостереження соціально-економічних явищ. Програма спостереження. Робочий план спостереження. Носії первинної інформації. Допоміжні документи статистичного спостереження.

Тема 5. Проведення статистичного спостереження. Види опитування: анкетування, інтерв'ю, експертна оцінка. Принципи проведення опитування. Вимоги до анкет. Класифікація питань, які використовують в анкетах. Способи розповсюдження анкет. Завдання інтерв'юера. Проведення анкетування, зведення та класифікація його результатів. Попередня підготовка зібраних в ході дослідження даних до аналізу: перевірка, систематизація, обробка, підсумовування даних і представлення їх у формі статистичних таблиць.

Тема 6. Зведення та групування статистичних даних. Ряди розподілу та їх аналіз. Показники варіації. Використання комп'ютерних програм для обробки статистичних даних. Можливості редактора Excel в аналізі статистичних сукупностей. Застосування програми Analis в аналізі рядів розподілу. Побудова статистичних таблиць.

Тема 7. Статистичні методи вимірювання взаємозв'язків. Аналітичне

групування. Кореляційно-регресійний аналіз: однофакторний, двофакторний та багатофакторний. Дисперсійний аналіз: однофакторний та двофакторний. Біваріантний аналіз (χ^2 -тест).

Тема 8. Аналіз динаміки. Статистичні ряди динаміки, їх види та правила побудови. Аналітичні показники рядів динаміки. Середні показники динамічного ряду. Поняття тенденції. Прийоми аналізу рядів динаміки. Інтерполяція. Екстраполяція. Вивчення сезонності.

Тема 9. Індексний метод. Індeksi, техніка їх обчислення та економічний зміст. Загальні індeksi. Середні арифметичні та гармонійні індeksi. Система індексів для характеристики динаміки складного явища.

Тема 10. Статистичні графіки. Значення графічного методу та правила побудови графіків. Вибір оптимального виду графічного зображення різних статистичних даних (ряди розподілу, середні величини, ряди динаміки, сезонні коливання тощо). Можливості наочного представлення результатів статистичного дослідження за допомогою презентації.

2.4. Навчальна практика (первинний облік)

Тема 1. Первинні документи у системі бухгалтерського обліку. Документування та первинний документ. Обов'язкові реквізити первинних документів. Призначення первинних документів.

Тема 2. Первинний облік грошових коштів. Економічний зміст і завдання обліку грошових коштів. Нормативно-правове забезпечення порядку ведення касових операцій. Первинний облік операцій з готівкою. Первинний документ з обліку готівкових та безготівкових грошових коштів. Методика заповнення прибуткового касового ордеру, видаткового касового ордеру, касової книги.

Первинний облік операцій з коштами на рахунках в банку. Методика заповнення первинних документів з безготівкового обліку грошових коштів (платіжне доручення, платіжне вимога-доручення).

Тема 3. Первинний облік розрахункових операцій. Економічний зміст розрахункових операцій. Заборгованості та її види. Первинний облік розрахунків з підзвітними особами. Первинний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Тема 4. Первинний облік необоротних активів. Економічний зміст необоротних активів. Первинний облік руху (надходження та вибуття) основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Первинний облік нематеріальних активів.

Тема 5. Первинний облік біологічних активів. Економічний зміст довгострокових біологічних активів та їх нормативно-економічне забезпечення. Первинний облік руху (надходження та вибуття) довгострокових біологічних активів. Економічний зміст первинний облік поточних біологічних активів та їх нормативно-економічне забезпечення. Первинний облік руху (надходження та вибуття) поточних біологічних активів.

Тема 6. Первинний облік виробничих запасів і малоцінних та

швидкозношуваних предметів. Економічний зміст оборотних активів та їх нормативно-економічне забезпечення. Первинний облік руху (надходження та вибуття) виробничих запасів та малоцінних та швидкозношуваних предметів

Тема 7. Первинний облік розрахунків з оплати праці. Економічний зміст та нормативно-економічне забезпечення розрахунків по оплаті праці. Первинний облік розрахунків по оплаті праці.

Тема 8. Первинний облік продукції рослинництва. Економічний зміст та нормативно-економічне забезпечення обліку готової продукції. Первинний облік готової продукції рослинництва.

Тема 9. Первинний облік продукції тваринництва. Економічний зміст та нормативно-економічне забезпечення обліку готової продукції. Первинний облік готової продукції тваринництва.

Тема 10. Первинний облік продукції промислових виробництв. Економічний зміст та нормативно-економічне забезпечення обліку витрат виробництва. Первинний облік надходження продукції промислових виробництв.

Тема 11. Первинний облік у допоміжних та обслуговуючих підприємствах. Економічний зміст та нормативно-економічне забезпечення обліку витрат виробництва. Первинний облік надходження продукції промислових виробництв.

2.5. Навчальна практика «Безпаперова бухгалтерія»

Тема 1. Інформаційні технології оцінки, збору, обробки та відображення економічної інформації. Економічна інформація, класифікації та кодування. Методи класифікації економічної інформації. Моделювання елементів економічної інформації та їх кодування. Процеси збору, перетворення й обробки економічної інформації. Поняття інформаційних технологій та їх класифікація. Обчислювальні системи та мережі. Інструментальні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку.

Тема 2. Основи побудови програмного продукту «1С: Підприємство 7.7». Налаштування інтерфейсу програми. Налаштування облікових параметрів: Плану рахунків, констант. Налаштування системи довідкової інформації. Методика введення вступних залишків за рахунками в АСО.

Тема 3. Використання інформаційних систем при автоматизації основних ділянок облікової роботи. Автоматизація обліку грошових коштів та розрахункових операцій у програмі «1С: Підприємство 7.7». Автоматизація обліку необоротних та оборотних активів у програмі «1С: Підприємство 7.7». Автоматизація обліку зобов'язань у системі «1С: Підприємство 7.7». Автоматизація обліку витрат, доходів і фінансових результатів у системі «1С: Підприємство 7.7».

Тема 4. Побудова структури облікового апарату. Конфігурування системи «1С: Підприємство 7.7». Автоматизоване робоче місце бухгалтера: призначення, функції та його рівні. Комп'ютерні системи бухгалтерського обліку (КСБО). Конфігурування системи «1С: Підприємство 7.7».

2.6. Виробнича практика «Технологічна по спеціальності»

Тема 1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства та його облікова політика. Аналіз динаміки і структури майна, динаміки та структури джерел формування капіталу, динаміки й структури дебіторської і кредиторської заборгованості, ліквідності балансу, показників ліквідності та платоспроможності, фінансових результатів тощо. Структура Наказу про облікову політику, форма бухгалтерського обліку підприємства. Графік документообороту. Терміни подання первинних бухгалтерських документів для перевірки і обробки в бухгалтерію. Структура облікового апарату досліджуваного підприємства і основні функціональні обов'язки, що покладені на працівників бухгалтерії.

Тема 2. Облік грошових коштів, інвестицій та розрахунків. Касові операції та безготівкові розрахунки на підприємстві. Порядок проведення інвентаризації каси. Ведення синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів у регістрах бухгалтерського обліку. Порядок надходження і вибуття грошових коштів та відображенням даних операцій в обліку із зазначенням кореспонденції рахунків. Порядок ведення синтетичного і аналітичного обліку фінансових інвестицій у регістрах бухгалтерського обліку та відображення даних господарських операцій в обліку із зазначенням кореспонденції рахунків. Склад дебіторської заборгованості на підприємстві. Канали реалізації продукції власного виробництва. Порядок відображення в обліку процесу реалізації та формування доходів від реалізації. Оподаткування доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Створення резерву сумнівних боргів. Розрахунки за авансами та за претензіями, відображення даних господарських операцій в обліку із зазначенням кореспонденції рахунків.

Тема 3. Облік необоротних та оборотних активів. Склад необоротних активів підприємства. Порядок формування первісної вартості необоротних активів підприємства. Синтетичний і аналітичний облік необоротних активів та відображення господарських операцій в регістрах бухгалтерського обліку. Порядок надходження, списання і вибуття необоротних активів та відображення даних операцій в обліку із зазначенням кореспонденції рахунків. Формування первісної вартості необоротних активів підприємства. Порядок ведення синтетичного і аналітичного обліку капітальних інвестицій та відображення кореспонденції рахунків. Методи нарахування амортизації на підприємстві. Порядок ведення синтетичного і аналітичного обліку зносу (амортизації) необоротних активів та відображення господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку. Кореспонденція рахунків з обліку зносу (амортизації) необоротних активів. Склад виробничих запасів підприємства. Порядок формування первісної вартості запасів підприємства. Методи оцінки запасів при вибутті. Синтетичний і аналітичний облік виробничих запасів та відображення господарських операцій в регістрах бухгалтерського обліку. Порядок надходження, списання і вибуття виробничих запасів. Кореспонденція рахунків з обліку руху виробничих запасів. Склад продукції сільськогосподарського призначення на підприємстві. Порядок ведення

синтетичного і аналітичного обліку продукції сільськогосподарського призначення у регістрах бухгалтерського обліку. Облік надходження, списання і вибуття продукції сільськогосподарського призначення. Кореспонденція рахунків з обліку руху продукції сільськогосподарського призначення.

Тема 4. Облік біологічних активів та виробництва. Синтетичний і аналітичний облік витрат на перетворення біологічних активів та їх оцінка при оприбуткуванні. Витрати на виробництво та їх склад на підприємстві. Порядок оприбуткування продукції сільськогосподарського виробництва (продукції рослинництва, тваринництва, промисловості) від урожаю протягом року. Методи оцінки продукції на підприємстві (за виробничою собівартістю та/або справедливою вартістю). Порядок закриття рахунку 23 (через розрахунок калькуляційних різниць, визнання доходу (витрат) від первісного визнання продукції, що оцінюється за справедливою вартістю тощо).

Тема 5. Облік поточних та довгострокових зобов'язань. Постачальники і підрядники підприємства. Документальне оформлення розрахунків з постачальниками та підрядниками. Форми розрахунків, що застосовуються на підприємстві. Порядок отримання короткострокового кредиту банку. Погашення відсотків за кредит. Форми оплати праці та порядок нарахування оплати праці на підприємстві. Методика складання розрахунково-платіжної відомості. Облік нарахувань на фонд оплати праці. Утримання із заробітної плати працівників підприємства. Облік розрахунків з депонентами. Облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами (ПДВ, ПДФО, військовий збір, ЄСВ, податок на прибуток, єдиний податок та ін.). Відображення в обліку іншої кредиторської заборгованості. Сутність та склад довгострокових зобов'язань підприємства. Порядок отримання довгострокового кредиту банку та алгоритм нарахування відсотків за користування ним. Облік зобов'язань з фінансової оренди. Облік інших довгострокових зобов'язань. Синтетичний та аналітичний облік поточних і довгострокових зобов'язань.

Тема 6. Облік доходів та витрат, фінансових результатів. Види діяльності, які здійснює підприємство і структура отриманих доходів. Облік доходів від реалізації. Облік інших операційних доходів. Облік доходів від участі в капіталі. Облік інших доходів. Синтетичний та аналітичний облік доходів. Сутність і склад витрат підприємства. Структура та облік адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, фінансових витрат, інших витрат. Порядок закриття рахунків витрат підприємства. Сутність фінансових результатів. Порядок визначення фінансових результатів та закриття рахунку. Синтетичний і аналітичний облік фінансових результатів та порядок розподілу прибутку.

Тема 7. Облік капіталу. Функції власного капіталу. Види власного капіталу підприємства. Порядок реєстрації та формування власного капіталу. Розмір зареєстрованого (пайового) капіталу досліджуваного підприємства. Внески на формування зареєстрованого (пайового) капіталу. Бухгалтерський облік зареєстрованого (пайового), додаткового та резервного капіталу. Рух капіталу та його відображення у регістрах обліку.

2.7. Виробнича практика «Комплексна з фаху»

Тема 1. Аналіз діяльності підприємства та його облікова політика.

Аналіз динаміки та структури майнового стану підприємства, джерел формування капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості, ліквідності балансу підприємства, динаміка показників ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності. Оцінка організаційно-правових аспектів функціонування та організації роботи бухгалтерії підприємства. Форма бухгалтерського обліку. Зміст наказу про облікову політику підприємства. Організація документообороту на підприємстві.

Тема 2. Фінансовий облік доходів, витрат, результатів діяльності підприємства та їх відображення у фінансовій звітності. Характеристика витрат, які були понесені підприємством за досліджуваний період. Характеристика бухгалтерських рахунків з обліку витрат. Кореспонденція рахунків з обліку витрат. Порядок обліку готової продукції, виконаних робіт (наданих послуг) та калькуляції її фактичної собівартості. Кореспонденція рахунків з обліку надходження та використання готової продукції. Характеристика одержаних доходів за звітний період. Характеристика бухгалтерських рахунків з обліку доходів. Кореспонденція рахунків з обліку доходів. Порядок формування фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства та їх облік. Кореспонденція рахунків з обліку формування фінансових результатів та використання прибутку. Фінансова звітність, яку складає підприємство за результатами звітного року.

Тема 3. Податковий облік і податкова звітність. Характеристика системи оподаткування, що обрана досліджуваним підприємством. Порядок ведення податкового обліку з метою визначення сум до сплати податку на прибуток (для підприємств на загальній системі оподаткування), податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб, екологічного податку, єдиного податку (для сільськогосподарських підприємств) та інших податків. Склад податкової звітності підприємства, порядок заповнення і подання податкових декларацій та розрахунків. Контроль за сплатою податків з боку підприємства і податкових органів.

Тема 4. Управлінський облік та внутрішньогосподарська звітність. Мета, зміст та організація внутрішньогосподарського обліку та звітності на підприємстві. Класифікація витрат на виробництво для потреб управлінського обліку досліджуваного підприємства. Методи обліку і калькулювання витрат. Функціональні обов'язки працівників бухгалтерської служби підприємства щодо ведення управлінського обліку. Організація контролю за правильністю списання витрат на окремі види продукції, робіт та послуг основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва; своєчасністю і повнотою оприбуткування продукції, робіт та послуг основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва; правильністю оцінки продукції. Структура витрат на виробництво та реалізацію продукції, канали реалізації продукції, порядок планування та обліку розподілу прибутку. Склад внутрішньогосподарської звітності підприємства. Підготовчі роботи та

організаційне забезпечення складання внутрішньогосподарської звітності, порядок складання та подання внутрішньогосподарської звітності, використання даних внутрішньогосподарської звітності для прийняття управлінських рішень.

2.8. Професійна практика

Тема 1. Аналіз діяльності підприємства. Аналіз динаміки та структури майнового стану підприємства, джерел формування капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості, ліквідності балансу підприємства, динаміка показників ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності.

Тема 2. Податковий облік і податкова звітність. Характеристика системи оподаткування, що обрана досліджуваним підприємством. Порядок ведення податкового обліку з метою визначення сум до сплати податку на прибуток (для підприємств на загальній системі оподаткування), податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб, екологічного податку, єдиного податку (для сільськогосподарських підприємств) та інших податків. Склад податкової звітності підприємства, порядок заповнення і подання податкових декларацій та розрахунків. Контроль за сплатою податків з боку підприємства і податкових органів.

Тема 3. Управлінський облік та внутрішньогосподарська звітність. Мета, зміст та організація внутрішньогосподарського обліку та звітності на підприємстві. Класифікація витрат на виробництво для потреб управлінського обліку досліджуваного підприємства. Методи обліку і калькулювання витрат. Функціональні обов'язки працівників бухгалтерської служби підприємства щодо ведення управлінського обліку. Організація контролю за правильністю списання витрат на окремі види продукції, робіт та послуг основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва; своєчасністю і повнотою оприбуткування продукції, робіт та послуг основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва; правильністю оцінки продукції. Структура витрат на виробництво та реалізацію продукції, канали реалізації продукції, порядок планування та обліку розподілу прибутку. Склад внутрішньогосподарської звітності підприємства. Підготовчі роботи та організаційне забезпечення складання внутрішньогосподарської звітності, порядок складання та подання внутрішньогосподарської звітності, використання даних внутрішньогосподарської звітності для прийняття управлінських рішень.

Тема 3. Фінансовий облік доходів, витрат, результатів діяльності підприємства та їх відображення у фінансовій звітності. Характеристика витрат, які були понесені підприємством за досліджуваний період. Характеристика бухгалтерських рахунків з обліку витрат. Кореспонденція рахунків з обліку витрат. Порядок обліку готової продукції, виконаних робіт (наданих послуг) та калькуляції її фактичної собівартості. Кореспонденція рахунків з обліку надходження та використання готової продукції.

Характеристика одержаних доходів за звітний період. Характеристика бухгалтерських рахунків з обліку доходів. Кореспонденція рахунків з обліку доходів. Порядок формування фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства та їх облік. Кореспонденція рахунків з обліку формування фінансових результатів та використання прибутку. Фінансова звітність, яку складає підприємство за результатами звітного року.

3. ВИМОГИ ДО БАЗ ПРАКТИК

Практика студентів Полтавської державної аграрної академії (далі – Академії) проводиться на базах практики, які забезпечують виконання програм практики студентів освітньо-професійної програми Облік і оподаткування ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності Облік і оподаткування .

Базами практики можуть бути суб'єкти господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, фізичні особи, які проводять незалежну професійну діяльність, органи державної влади і місцевого самоврядування, громадські формування, об'єкти структурних підрозділів Академії, а також бази за межами України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі програм практики.

Навчальна практика проводиться у навчальних аудиторіях, комп'ютерних лабораторіях та інших об'єктах структурних підрозділів Академії. Вони повинні мати відповідне матеріально-технічне, організаційне і навчально-методичне забезпечення.

Навчальна практика також може проводитися в підприємствах (організаціях, установах тощо), що оснащені за останніми тенденціями розвитку відповідної сфери професійної діяльності, забезпечують виконання програм практики. Вона проводиться науково-педагогічним, педагогічним працівником Академії для групи (підгрупи) студентів. З цими підприємствами (установами, організаціями тощо) укладаються договори.

Виробнича (професійна) практики проводяться на базах практики. Підприємства (установи, організації тощо), що залучаються для проведення виробничої (професійної) практики студентів, повинні відповідати наступним вимогам:

- наявність структурних підрозділів, напрям діяльності яких відповідає спеціальностям, за якими здійснюється підготовка студентів в Академії;
- здатність забезпечити виконання програми практики;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- забезпечення належних умов для проходження практики на виробництві з дотриманням правил і норм безпеки праці, виробничої санітарії відповідно до законодавства;
- надання студентам на час проходження практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмам практики (за згодою керівника підприємства (установи, організації тощо) та за наявності відповідних вакансій);
- надання студентам права користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності підприємства (установи, організації тощо);
- можливість наступного працевлаштування випускників Академії (на загальних підставах, за наявності вакансій).

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики студентів освітньо-професійної програми Облік та оподаткування ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності Облік та оподаткування, є:

- розробка наскрізної і робочих програм практик;
- визначення баз практики;
- укладання договорів про проведення практики студентів між Академією та підприємствами (установами, організаціями тощо);
- розподіл студентів за базами практики;
- підготовка для баз практики інформації про обсяги, зміст, період проведення практики студентів, потреби в обладнанні та матеріалах тощо;
- призначення керівників практики;
- складання індивідуальних завдань на практику;
- проведення настановчих зборів студентам;
- підготовка звітної документації за результатами проведення практики;
- інші заходи.

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на ректора Академії. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Академії здійснює керівник виробничої практики навчального відділу, на факультетах (в навчально-науковому інституті) – декани (директор), на кафедрах – завідувачі кафедр.

Функції організаторів, керівників та учасників практики визначаються Положенням про проведення практики студентів Полтавської державної аграрної академії.

Заходи, пов'язані з організацією практики студентів, визначаються наказом ректора Академії про проведення практики студентів.

Навчальна практика проводиться для академічної групи. Навчальна практика здійснюється тривалим окремим періодом у межах навчального року.

Керівник навчальної практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- проводить студентам інструктаж з безпеки життєдіяльності;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з її програмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам (за наявності);
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- перевіряє щоденники навчальної практики та оцінює результати її проходження студентами;
- подає звіт керівника навчальної практики на кафедру та керівнику виробничої практики навчального відділу;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством та внутрішніми нормативно-правовими актами Академії.

Студенти, які проходять навчальну практику, зобов'язані:

- ознайомитися з програмою практики;
- отримати документи для проходження практики;
- пройти інструктаж з безпеки життєдіяльності та дотримуватися правил безпеки життєдіяльності;
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- оформити звітну документацію з практики та подати її керівнику практики від кафедри.

Виробнича практика студентів проводиться у виробничих умовах в період, що забезпечує можливість виконання студентами всіх видів робіт згідно програми практики.

На початку практики керівник підприємства (установи, організації тощо) призначає керівника від бази практики, а також забезпечує проведення студентам-практикантам інструктажів з охорони праці, ознайомлення з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. Керівником практики від бази практики повинен бути фахівець, який працює на постійній основі. Кількість студентів-практикантів, яка закріплюється за ним, не перевищує десяти осіб.

На студентів-практикантів, які проходять практику на підприємстві (установі, організації тощо), розповсюджується законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (установи, організації тощо). За наявності вакантних місць та за відповідності змісту роботи програмі практики, вони можуть бути зараховані на штатну посаду.

Організація проведення **професійної практики** студентів заочної форми навчання здійснюється з урахуванням наявності в них професійного досвіду.

Студенти, які мають досвід роботи, стажувалися (не менше одного місяця) або працюють за обраним фахом, допускаються розпорядженням декана факультету до складання семестрового контролю з професійної практики без її проходження на підставі поданих підтверджуючих документів. Документами, які підтверджують відповідність займаної посади обраному фаху та наявність у студента відповідного практичного досвіду, є довідка з місця роботи чи стажування, засвідчена керівником підприємства (установи, організації тощо), або копія трудової книжки.

Студентам, які не працюють за фахом і не мають досвіду роботи за фахом, проводиться професійну практику згідно наказу ректора Академії. Проходження студентом професійної практики може здійснюватися за місцем роботи (без відриву від виробництва) за умови його відповідності вимогам програм практики та укладення договору про проведення практики студентів.

Керівник виробничої (професійної) практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з її програмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам;
- контролює своєчасне прибуття студентів до баз практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;

- проводить консультації щодо опрацювання та узагальнення зібраного матеріалу;

- перевіряє щоденники, звіти з практики та оцінює результати її проходження студентами;

- подає на кафедру звіт керівника виробничої (професійної) практики;

- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством та внутрішніми нормативно-правовими актами Академії.

Керівник практики від бази практики:

- здійснює безпосереднє керівництво практикою студентів-практикантів згідно з програмою практики;

- знайомить студентів-практикантів із правилами внутрішнього розпорядку та контролює їх дотримання;

- повідомляє керівнику практики від кафедри про порушення студентом-практикантом трудової дисципліни та внутрішнього розпорядку;

- контролює ведення щоденника, підготовку звіту студентом-практикантом;

- після закінчення практики складає відгук-характеристику на кожного студента-практиканта, де дає оцінку проходження практики.

Студенти, які проходять виробничу (професійну) практику, зобов'язані:

- з'явитися на настановчі збори з питань проходження практики та звітування за її результатами;

- пройти цільовий інструктаж з охорони праці;

- отримати документи для проходження практики;

- ознайомитися з програмою практики;

- отримати індивідуальні завдання у керівника практики від кафедри;

- своєчасно прибути на базу практики;

- дотримуватися правил охорони праці на підприємстві (в установі, організації тощо);

- виконувати завдання, передбачені програмою практики;

- підготувати звітну документацію з практики;

- своєчасно подати звіт з практики та захистити його перед комісією.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК І ОЦІНЮВАННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Після закінчення періоду практики студенти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форми звітності визначаються наскрізною та робочою програмами практики. До звітної документації відносяться щоденник практики, звіт з практики та інші.

За результатами проходження **навчальної практики** студентом подається керівнику практики від кафедри для перевірки та оцінювання щоденник навчальної практики. У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів з навчальної практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками навчальної практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік виставляється в останній день практики. Оцінювання її результатів здійснюється керівником практики від кафедри на підставі:

- повноти та якості виконання студентом програми практики та індивідуального завдання (за наявності);
- оформлення і змістовності наповнення щоденника практики та інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

За результатами проходження **виробничої практики** студентом подається звіт з практики разом зі щоденником на кафедру для реєстрації та керівнику практики від кафедри – для перевірки та оцінювання.

У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Вимоги до структури та обсягу звіту з практики наводяться у робочій програмі практики

Звіт з виробничої практики захищається студентом перед комісією, яка призначена наказом ректора Академії.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів з виробничої практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками виробничої практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік з практики виставляється протягом перших двох теоретичних тижнів після її закінчення головою комісії із захисту звітів з практики.

Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Керівником практики від кафедри нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики студентом, наданої у відгуку-

характеристиці керівника практики від бази практики;

– оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики;

– оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації студентом результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Семестровий контроль з **професійної практики** студентів заочної форми навчання проводиться під час навчально-екзаменаційної сесії.

Диференційований залік з професійної практики виставляється головою комісії із захисту звітів з практики. Нарахування балів з професійної практики здійснюється:

– комісією за результатами співбесіди зі студентом, який має досвід роботи, стажувався або працює за фахом;

– керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики студенту, який не працює за фахом і не має досвіду роботи за фахом, на підставі оцінки результатів проходження практики, якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики, презентації результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедр, конференціях, круглих столах та інших заходах, а загальні підсумки – на вчених радах факультетів (навчально-наукового інституту) та Академії.